

Zinātnes Vēstnesis

Latvijas Zinātnieku savienības, Latvijas Zinātnes padomes un Latvijas Zinātņu akadēmijas laikraksts

19 (103)

1995. gada decembris

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJĀ

28. novembrī notika LZA Senāta sēde. Tajā TIKA NODIBINĀTS MAGDAS UN HERMANA ŠTAUDINGERU FONDS.

Kā jau LZA pilnsapulcē 10. novembrī informēja T. Millers, no Latvijas Zinātņu akadēmijas goda locekles Magdas Štaudingeras-Voitas saņemta ziņa par viņas 20 000 vācu marku lielo ziedojumu ar vēlēšanos izveldot viņas un vīra Hermana Štaudingeru fondu. Jau agrāk LZA no viņas bija saņemusi 30 000 vācu marku lielu ziedojumu, kas banku krizes dēļ bija iegūlis Latvijas bankā. Šobrīd sekmīgi notiek tā atgūšana. Abi ziedojumi kopā veido jau kriekšņu summu, kurš procentus izmantojot atbilstoši cienījamās ziedotājas vēlēmēm.

Uzklausījis T. Millera informāciju, SENĀTS PIENĒMĀ LĒMUMU NODIBINĀT MAGDAS UN HERMANA ŠTAUDINGERU FONDU (TAS IR LZA IEKŠĒJAIS FONDS), KAS TIEK VEIDOTS NO LZA GODA LOCEKLES MAGDAS ŠTAUDINGERAS-VOITAS ZIEDOJUMIEM LATVIJAS ZINĀTŅU AKADEMIJAI. Fonda līdzekļi tiek nemiņi no Hermana Štaudingeras Nobela prēmijas nogodījuma procentiem. Citi līdzekļi minētā fonda mērķu realizācijai nav paredzēti. Fonda līdzekļu izlietošana notiek, ievērojot LZA goda locekles Magdas Štaudingeras-Voitas iefektumus (pensionētiem LZA loceklēm, stipendijām, projektu apmaksai u. c.) un tiek saskaņoti ar viņu. Priekšlikumus sagatavo LZA nodajos, kas izvērtē LZA Senāta Sociālā komisija, fonda līdzekļus piešķir LZA Prezidijs, par savu darbību regulāri informējot Senātu un LZA goda loceklē Magdu Štaudingeru-Voitu. Fonda valdes funkcijas īsteno LZA Prezidijs, LZA goda locekle Magda Štaudinger-Voita ir šī fonda valdes goda locekle.

SENĀTS APSTIPRINĀJA LZA PĀRSTĀVJUS VALSTS EMERITĒTO ZINĀTNIEKU PADOMĒ sakarā ar LR Ministru kabineta 7. novembra lēmumu Valsts emeritētā zinātnieku nosaukuma piešķiršanu (skaf. «Z. V.» nr. 18). Atbilstoši noteikumiem, šajā padomē jābūt LZA prezidentam un pa vienam no kafras LZA nodajos. Par padomes loceklēm bez T. Millera kļuva M. Beķers, V. Hausmanis un J. Ekmanis.

LZA PREZIDENTAM T. MILLERAM TIKA UZTICĒTS PĀRSTĀVĒT LATVIJAS ZINĀTŅU AKADEMIJU VĒL VIENĀ PADOMĒ — JAUNDIBINĀMAJĀ AUGSTĀKĀS IZGLĪTĪBAS PADOMĒ. Par padomes uzdevumiem informēja akad. E. Grēns, vispirms īsumā iepazīstinot klātēsošos ar to jaunā Augstskolu likuma daļu, kas skar zinātni. Vairākas normas uzsvēr UNIVERSITĀTES zinātni — universitāte piesaista sev institūtus, kas darbojas galvenajos zinātnes virzienos. Dlezgan nopietnas diskusijas bijušas ar Saeimas Juridisko komisiju par valsts bezpečības zinātnisko institūtu ar juridiskām tiesībām. Iznāk viena juridiski pārstāvīga institūcija otrs sastāvā. Tika skaidrots, ka pašreiz ir pārējas apstākļi un nevar atbaidīt institūtus, kas jau tā tramīgi iet universitātes stālī.

Izveidojusies interesanta situācija ar profesora amatu, kas būtībā pārlaiķi ir vakants, jo nav paplašinātās habilitācijas padomēs ievēlētu, starptautiski eksperimentu profesoru, kā to prasa Augstskolu likums. Loģiski, ka aiz vakances jāstāv finansējumam, kura šobrīd nav.

Tālāk E. Grēns pārgāja pie Augstākās izglītības padomes, kuru sākumā bija gribēts izveidot līdzīgu Ra-

dio un televīzijas padomei, lai to pilnībā kontrolētu Saeima. Pateicoties E. Grēna un E. Lavendeja pūlēm, panākts tas, ka 9 cilvēku lielo padomi Saeima tikai APSTIPRINA, t. i. — tā var kādu nepārīkamu kandidātu noraidīt, bet pati nevienu iecelt nevar. Visi ir vēlēti, vadītājam, kurš arī tiek ievēlēts, tas ir pamatlīdzīgs. Padomes funkcijas ir īstītas ar augstākās izglītības stratēģiju, pieņemtie lēmumi ir obligāti visiem izpildītājiem.

Tuvākie uzdevumi — viena gada laikā kopā ar Latvijas Zinātnes padomi un Latvijas Zinātņu akadēmiju jāizstrādā priekšlikumi par profesoru vietu sarakstu. Divu mēnešu laikā jāiesniedz Saeimai apstiprināšanai padomes personālsastāvs. Trīs mēnešu laikā padomei jāiesniedz Ministru kabinetam universitātu reformas projekts.

Par to, kas notiek Latvijas augstskolu sistēmā, runāja E. Lavendelis. Vēl nesen Latvijā bija 8—9 stabilas augstskolas. Šodien ir 15 valsts augstskolas, 12 licencētās privātās augstskolas, ar likuma spēku apstiprināta Stokholmas augstskolas filiāle. Veselā rīndā augstskolu ir 0 profesori, Jūras akadēmijā — 3. Mēs pasaulei kļūstam par izsmiekla objektu. Augstskola sākas ar profesūru, tikai pēc tam var runāt par telpām utt. Varbūt, ka Ventspilij izdosies par labu naudu «nopirk» sev Rīgas profesorū, bet diez vai tas būs pa spēkam Valmierai, kuras reģionālajai augstskolai 7 rājoni naudu samētuši.

Padome, pēc E. Lavendeja vārdiem, ir izteikti pārstāvnieciska, un tas ir labi. Tāpat labi, ka tā nodarbošies ar stratēģiju, par ko pie mums nedomā neviens. Piemēram, profesora sagatavošana ir 35 gadus ilgs process.

Arī I. Kalviņš atzina, ka 27 augstskolas uz 2,5 miljoniem iedzīvotāju ir piiparbožies. Par kādu augstskolas un zinātnes integrāciju var būt runa, ja ne Rēzeknē, ne Valmierā zinātnes vispār nav! Par kādu studiju līmeni tur var runāt!

Lavīnveidīgo augstskolu augšanu par kauna liefu nosauca arī H. Zenkevičs, prasīdam, vai tad nav nekādu filtru. Viņam atbildēja, ka tā lavīna bija iespējama tieši tādēļ, ka nebija Augstskolu likuma. Nu tas ir pieņemts, un visas augstskolas tiks akreditētas.

Senāta sēde šoreiz nebija gara, jo LZA vadība posās uz Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisiju, kura bija izteikusi vēlēšanos ar to tikties. Bija uzaicināta arī Latvijas Zinātnes padomes vadība. LZA valdes sēdē iepriekšējā dienā bija izskatīti priekšlikumi uzlabot 1991. gadā Augstākajā Padomē pieņemto Likumu par zinātnisko darbību. Rekomendācijas bija sekojošas: 1) likumu radikāli pārstrādāt lēnū un pārdomāti; 2) lūgt Saeimu un Ministru kabinetu izmaiņīt noteikumus, uz kādiem levēt LZP, kā, piemēram, to, ka nedrīkst ekspertru komisijas izvirzīt institūtu direktorus, viņu vietniekus un tos, kas tajās darbojušies divas reizes pēc kārtas. Tāpat vajadzētu svītroj to, ka ekspertru komisijai sevi var izvirzīt pats pretendents.

Kā pēc šīs tikšanās teica A. Siliņš, tā bijusi joti lietišķa, jaunā komisija izrādījusi savu leinteresētību, tikai pārmetusi, kāpēc zinātnieki tik maz raksta par savām problēmām. Vai tad nu nerakstītu, ja būtu, kas nem prei ...

Z. K.

Apsveikums

28. novembrī gan LZA Senāta sēdē, gan vēlāk, pēcpusdienā, bija daudz ziedu. Senātā apsveica Marģeru Līdaku kā LR MK Atzinības raksta ieguvēju un Olgertu Krastiņu, kas Senāta sēdē pirmo reizi piedalījās ne vairs kā korespondētāloceklis, bet jau kā īstenaīs loceklis. Pēcpusdienā ziedus pasniedza otrajai

LR MK Atzinības raksta laureātei profesorei Martai Rudzītei, tāpat arī jaunajiem LZA īstenaījiem loceklēm, goda loceklēm, korespondētāloceklēm un goda doktoram Jānim Slaidiņam. Protams, kopā ar attiecīgajiem dokumentiem. Akadēmīks Georgs Andrejevs tieši tajā dienā aizlidoja uz Kanādu, kur pildīs Latvijas Republikas vēstnieka pienākumus.

Sveicot Latvijas Zinātņu akadēmijas jauno papildinājumu, T. Millers novēlēja tam čakli strādāt Tērvzemes labā. To viņš LZA pilnsapulcē 10. novembrī novēlēja arī abiem LZA loceklēm — 6. Saeimas deputātiem Viktoram Kalnbērzam un Jurim Zaķim. (Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas sastāvā mēs gan viņus nerēdzam.)

Z. KIPERE

LR 6. SAEIMAS IZGLĪTĪBAS, KULTŪRAS UN ZINĀTNES KOMISIJA

Komisijas priekšsēdētājs DZINTARS ĀBIĶIS («Latvijas ceļš»), priekšsēdētāja biedrs JURIS CELMINŠ (Demokrātiskā partija «Saimnieks»), komisijas sekretārs PĒTERIS TABŪNS (LNNK un LZP), loceklis — ANDRIS TOMAŠUNS, («Latvijas ceļš»), ALEKSANDRS PĒTERSONS («Tērvzemei un Brīvībai»), OLĢERTS DUNKERS (tautās kustība «Latvijai»), PAULS PUTNIŅŠ (LZS, KSD un LDP), GUNTIS ENIŅŠ (neatkarīgais deputāts).

Komisijas pirmajā sēdē tīcis nolemts turpināt darbu pie 5. Saeimas laikā iesāktajiem, bet nepabeigtajiem likumiem, kā, piemēram, likuma par Rīgas Domu, Bibliotēku likuma, Likuma par vietvārdiem. Sāksies pamaīgs darbs pie Izglītības likuma, Likuma par kino un Likuma par muzejiem. Tā vēstī laikraksts «Izglītība un Kultūra».

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADEMIJAS SĒDE

LZA izbraukuma sēde Jelgavā (kopā ar G. Elias Jelgavas Vēstures un mākslas muzeju) notiks

1995. g. 15. decembrī.

Sēde veltīta LZA priekšteces — Kurzemes literatūras un mākslas biedrības 180 gadu dibināšanas atcerēi.

Tuvākas ziņas LZA nodalās.

LZA GODA LOCEKLĀI

TENU KARMA

Specialitāte — somurgistika. Dzimis 1924. g. Beidzis Tērbatas Universitāti (1951.). Mācībspēks Latvijas un Tērbatas Universitātē; LU veido jaunu — «Somurgu katedru». Aktīvi līdzdarbojas LV programmas «Lībiešu krašta» realizēšanā. Zinātniskajam darbam ir arī praktiskā ievirze, kurās lielākais devums ir lībiešu valodas un kultūras vērtību izzināšana, etniskās apziņas celšana, rāksības pilnveidošana, valodas saglabāšana un atīstīšana, kā arī latviešu, lībiešu, igaunu un somu kultūras sakaru stiprināšana. Aktīvs tulkojējs un konsultants igaunu un lībiešu kultūras un valodas jautājumos. Pilnībā pārvalda igaunu, krievu, latviešu, lībiešu, somu un vācu valodas, bīrii lasa angļu, latīnu, ungāru, votu un zviedru valodās. Zinātniskās publikācijas pamaņojas g. k. uz nepublicētiem avotiem no Igaunijas, Latvijas, Somijas u. c. zemju arhīviem un muzejiem.

HARALDS MEDNIS

Specialitāte — māksla. Dzimis 1906. g. Beidzis Latvijas Valsts konservatorijas kompozīcijas (1949.) un simfoniskā orķestra diriģenta (1950.) klasī. Visu pēdējos gadu desmitos notikušo Latviešu vispārējo Dziesmu svētku virsdirektors vai goda virsdirektors. Par sasniegumiem IX Latviešu vispārējos Dziesmu svētkos (1938).

GUNĀRS PRIEDE

Specialitāte — literatūra. Dzimis 1928. g. Beidzis LVU arhitektūras nod. (1953.). Autors 40 lugām, daudzām kinoscenārijiem, kultūrvēsturiskiem un publicistikiskiem rakstiem literatūrkritikā. Kultūrvēsturiskajās publīkācijās iepriekšējās laikās tās tēmais. Daļā rakstās centrā individuālā un sabiedrības attiecību un savstarpējās atbildības problēmas, risinātās ētiskas dabas jautājumi. Izdoti vairāki lugu krājumi: Septiņas lugas — R., 1968; Piecas lugas — R., 1973; Pie Daugavas — R., 1977; Lauku lugas — R., 1983; Sēnes un siens. Lugu izlase — R., 1988; Latvijas Brāļu kapu komitejas priekšsēdētājs (no 1989. g.).

LZA ĪSTENIE LOCEKLĀ

GEORGS ANDREJEVS

Georgs Andrejevs, profesors, habil. medicīnas doktors, dzimis Tukumā 1932. gada 30. oktobrī. Beidzis Tukuma pamatskolu (ar izcilibu) 1948. g., Tukuma 1. vidusskolu (ar medaļu) 1952. g., Rīgas Medicīnas Institūta Vispārējās ārstniecības fakultāti (ar izcilibu) 1959. gadā.

Darba vietas: feldšeris Rīgas ātrās palīdzības stacijā (1957.—1959.); ārsts anesteziologs P. Stradiņa RKS plaušu kirurgijas nodaļā (1959.—1960.); anestezioloģijas nodaļas vadītājs P. Stradiņa RKS (1960.—1962.); asistents (1962.—1964.), docents (1964.—1974.) Rīgas Medicīnas institūta Ārstu kvalifikācijas fakultātes kirurgijas katedrā; profesors un anestezioloģijas — reanimatoloģijas katedras vadītājs minifakultātē (1974.—1993.).

Zinātnu kandidāts kopš 1964. gada. Disertācija «Bemogrīda pielietošana anestezioloģijas un reanimatoloģijas praksē» aizstāvēta Rīgā. Par šo ūmu publicēti 7 darbi. Zinātnu doktors kopš 1972. gada. Disertācija «Maskas narkozes metodes pielietošana modernās anestēzijas un plaušu mākslīgās ventilācijas praksē» aizstāvēta Rīgā. 1991. gadā nostrīficācijas komisija piešķirusi habilitēta medicīnas doktora nosaukumu.

Piedalījies aptuveni 40 starptautiskajās konferencēs un simpozijos. 270 publicētu zinātnisko darbu, 4 monogrāfiju un 10 izgudrojumu autors vai līdzautors, Latvijas Anesteziologu Asociācijas, kā arī Latvijas Kāstrofro medicīnas Asociācijas prezidents, Pasaules Anesteziologu Biedrību Federācijas valdes loceklis, Pasaules Neatliekamās un Kāstrofro Asociācijas korespondētāloceklis.

ANDRIS CAUNE

Andris Caune dzimis 1937. g. 27. jūnijā Rīgā.

1961. g. beidzis Latv. Lauksaimniec. akadēmiju kā inženieris hidrotehnikis. 1969. g. beidzis Latv. Valsts universitāti kā vēsturnieks, vēstures skolotājs.

Latvijas vēstures institūtā strādā no 1969. g. kā jaunākais, no 1983. g. kā vecākais, no 1990. g. kā vadošais līdzstrādnieks. 1993. g. ievēlēts par profesoru. No 1993. g. inst. Zinātniskās Domes priekšsēdētājs. Vēst. zin. kand. grādu par pētījumu «Rīgas dzīvojamās ēkas 12.—14. gs.» aizstāvējis 1981. g. Maskavā, PSRS ZA Arheoloģijas institūtā. 1993. g. ieguvis Dr. hab. hist. grādu par darbu «Rīgas arheoloģija un senākā vēsture».

Pētījumu virziens: viduslaiku arheoloģija, Rīgas senākā vēsture, Latvijas viduslaiku pilis. No 1970. g. vada Rīgas arheoloģisko izpēti, 1975.—1992. g. vadījis arī izrakumus Bauskas pilsdrupās. No 1992. g. vada darba grupu jauna Rīgas vēstures izdevuma sagatavošanā. Par šiem pētījumiem ir 468 publikācijas, starp tām 9 grāmatas un brošuras, 154 zinātniski, 174 enciklopēdiju, 131 populārzinātniski raksti. Darbi ļāpus Latvijas vēstures institūtam.

vijas publicēti Vācijā, Zviedrijā, Somijā, Krievijā, Ukrainā, Lietuvā, Igaunijā.

Pedagoģiskais darbs. 1984.—1989. g. LMA Iastījis Latvijas arheoloģijas kursu, 1991. g. LU speckursu «Rīgas arheoloģija», 1992.—1994. g. speckursu «Rīgas vēsture un kultūras pieminekļi». Vadījis LU studentu diplomdarbus, kursadarbus, mācību prakses, bijis Valsts eksaminācijas komisijas piekšēdētājs.

Sabiedriskais darbs. LKF Rīgas 800 gades komisijas priekšsēdētājs, Rīgas Fonda (pie pilsētas Domes) priekšsēdētājs, Rīgas 800 gadu jubilejas rīcības komitejas (pie Ministru kabineta) līdzpriekšsēdētājs, LZA Bibliotēku padomes loceklis, LZP Vēstures nozares ekspertu komisijas loceklis.

Starptautiskā sadarbība. Piedalījies ar referātiem starptautiskajos slāvu arheoloģijas kongresos 1980. g. Sofijā, 1985. g. Kijevā, 1990. g. Pleskavā; Piļu pētnieku konferencēs «Castella Maris Baltici» 1991. g. Turku, 1993. g. Ničēpingā; Starptautiskās konferencēs un simpozijos Berlīnē, Neibrandenburgā, Roslōkā, Libekā, Getingenā, Kīlē, Klaipēdā, Rīgā. Laijās vieslekcijas Ķīles universitatē.

Apbalvojumi, darba vērtējumi. 1985. g. apbalvots ar LZA Prezidiu prēmiju par grāmatu «Rīgas 12.—14. gs. dzīvojamās ēkas», 1992. g. ievēlēts par korespondējošo biedru «Arbeitskreis für Hausforschung» Mārburgā (Vācijā). 1993. g. uzņemts par biedru Vācu piļu pētnieku biedrībā Vārtburgā. 1994. g. ievēlēts par LZA korespondētāloceklī. 1994. g. apbalvots ar Baltijas Asamblejas zinātnes prēmiju par pētījumu ciklu par Rīgas senāko vēsturi.

OĻGERTS KRASTIŅŠ

Oļģerts Krastiņš, Dr. habil. oec., profesors, dzimis 1931. g. Valsmieras apr. Rencēnu pag. Beidzis LU 1955. g. Ekonomistu. Strādājis LZA Ekonomikas institūtā. No 1968. g. strādā Latvijas Statistikas institūtā par profesoru, laboratorijas vadītāju, direktora vietnieku, LU Matemātiskās ekonomikas katedras profesors puslodzē.

Zinātnu kandidāts kopš 1964. g. Disertācijas tēma «Latvijas PSR kolhozu pamatlīdzekļu (pamatfondu) pārnošanas rezultātu statistikas analīze» (2 publikācijas), aizstāvēta LU. Zinātnu doktors kopš 1974. g. Disertācija «Regresijas analīzes lietošanas problēmas un pieredze lauksaimniecības ekonomikas pētījumos» (50 publikācijas) aizstāvēta Maskavas Tautsaimniecības institūtā. Disertācija nostrīcēta LU habilitācijas un promocijas padomē 1992. g. 22. oktobrī, piešķirot Dr. habil. oec. zinātnisko grādu.

LU profesors no 1975. g., pēdējo reizi pārvēlēts 1995. g. 1992. g. 24. novembrī ievēlēts par LZA korespondētāloceklī.

Zinātniskā darba virzieni pēc doktora disertācijas aizstāvēšanas: matemātiskās statistikas un ekonometrijas metodes, pētījumi lauksaimniecības statistikā, iedzī-

voļāju dzīves līmena statistikā un demogrāfijā. Pēdējos gados rakstu sērija par Latvijas saimniecības vēsturi. Izdevniecībai «Zinātnē» iesniegts grāmatas manuskripts par šo tēmu.

Publicējis 224 zinātniskos darbus, 32 mācību grāmatas un mācību līdzekļus. Pavisam 424 publikācijas, (daļa ar līdzautoriem).

Sagatavojis 7 zinātnu kandidātus (doktorus).

LU lasujis vai lasa kursus «Statistikas teorija», «Varbūtību teorija un matemātiskā statistika», «Daudzdimensiju statistikas metodes», «Latvijas saimniecības vēsturiskā piederze».

Mācību grāmata: Varbūtību teorija un matemātiskā statistika.

Levēlēts: LZA Sentātā un HSZ nodalas padomē, Terminoloģijas komisijā, LU un LLU habilitācijas un promociju padomēs u. c.; LZP eksperts, LZS biedrs.

ANDRIS STRAKOVS

Andris Strakovs dzimis 1934. g. 27. jūnijā Valsmierā. Beidzis Latvijas Valsts universitātes Ķīmijas fakultāti (1957. g.), ķīmijas zinātnu kandidāts (1962. g.), ķīmijas zinātnu doktors (1975. g.), profesors (1977. g.), Dr. habil. chem. 1992. g.), Latvijas ZA korespondētāloceklis (1992. g.).

1957.—1959. g. Daugavpils Pedagoģiskā institūta pāsniedzējs. No 1959. g. Rīgas Politehniskā institūta aspirants, vēlāk asistents, docents, profesors Organiskās sintēzes un biotehnoloģijas katedrā. No 1974. g. līdz 1985. g. Rīgas Politehniskā institūta prorektors zinātniskajā darbā. No 1989. g. Rīgas Tehniskās universitātes Organiskās sintēzes un biotehnoloģijas katedras vadītājs.

Veic zinātniskos pētījumus organiskajā ķīmijā. Pētījis ciklisko β-diketonu sulfurēšanu, 2-acil-1,3-cilāndionu struktūru, reaģēspēju, heterociklu sintēzes uz to bāzes. Sintēzes devušas vielas ar augstu pretvīrusu, prečulas iedarbību. Veicis zinātnisko darbu Vācijā (1964. g.), Čehoslovākijā (1970. g.). 180 zinātnisko darbu, tai skaitā 7 izgudrojumu, autors. A. Strakova vadībā izstrādātas 7 zinātnu kandidāta disertācijas. 1972. g. kopā ar E. Gudrinieci saņemis Zinātnu akadēmijas G. Vanaga prēmiju. Bijis atbildīgais redaktors un sastādītājs krājumiem «Aleksandrs Veiss dzīvē un darbā» (1988. g.) un «Profesors Gustavs Vanags» (1991. g.). 1976.—1985. g. Ķīmijas fakultātes speciālistēs padomes zinātnisko grādu piešķiršanai priekšsēdētājs.

Līdzās zinātniskajam darbam veic pasniedzēja darbu kā RTU katedras vadītājs, profesors. Vada kursus smalkās organiskās sintēzes ķīmijā un tehnoloģijā, ārstniecības vielu ķīmijā.

RTU habilitācijas padomju H-01 (organiskā ķīmija) un H-02 (ķīmija un ķīmijas tehnoloģija) loceklis. Paula Valdena medaļu un prēmiju komisijas loceklis.

GUNĀRS DAIJA

Rūpēs par kultūras mantojumu

Akadēmiķim Vilim SAMSONAM — 75

Kad februārī Latvijas Zinātnu akadēmija svinēs savu pusegadsimta jubileju, vērtējot paveikto, nevarēs nepiemīnēt arī vienu no spilgtākajām personībām — akadēmiķi VILI SAMSONU.

V. Samsons vienā un tajā pat kabinetā «Kolhoznieku nama» ofrājā stāvā un tajā pat ZA Prezidijs galvenā zinātniskā sekretāra amatā un krēslā ir aizvadījis turpat vai gadsimta trešdaļu. Ir mainījušies prezidenti, tik daudzšķautināsas personības kā K. Plaude, A. Mālmeisters, B. Puriņš, J. Lielpēteris, bet V. Samsons pālicis savā vietā. Acīmredzot tam noteicīša loma bijusi akadēmiķa spilgtajam diplomātā, laba faktiķa talentam, arī komandiera un organizētāja dobtībām. Viņš prasmīgi vadīja darboties spējīgu akadēmijas institūtu un Centrālā aparāta komandu.

Taču akadēmiķis bija sev plecos uzvēlīs daudz smagāku nastu, nekā to prasīja ieņemamā amata pienākumi. Tautā viņš bija populārs pēc leģendārajām partizāna gaītām. Ofrā pasaules kara gados un darbibas izglītības ministra posēni pēc kara; plašāka sabiedrība viņu pazina kā publicistisku rakstu un grāmatu autoru. Bet tikai šaurākā aprindā zināmā V. Samsons neatlābstošā rūpe par daudzpusīgu izdevējdarbību, par latviešu valodas, tautas garamantu saglabāšanu, latvisķu mentalitātes stiprināšanu garajos totalitārismas gados.

Šo darbibas jomu V. Samsons nav īpaši atšķirīgs un tā vēl nav pienācīgi izvērtēta.

Šajā jubilejas reizei lai runā akadēmiķa Viļa Samsona tuvākie līdzgaitnieki.

JĀNIS STRADINŠ, akadēmiķis. Akadēmiķis Vilis Samsons ilgāk kā jebkurš ir darbojies Latvijas Zinātnu akadēmijas vadībā, pildīdams tās galvenā zinātniskā sekretāra amatā — no 1960. līdz 1992. gadam, no «Hruščova atkušņa» līdz trešajai atmodai un Latvijas neatkarības atgūšanai. Nav vēl pienācis laiks izvērtēt šīs darbibas visas prefrunīgās šķautnes, taču Viļa Samsona noplīni ZA atlīstībā noliedzami vis nebūs. Viens no nedaudzajiem ZA vadības pārstāvjiem viņš pat visai nelabvēlīgajos gados ir centies Latvijas akadēmijā uzturēt vismaz latviešu valodu, foreizējo iespēju un savas ideoloģiskās izprafnes robežas — saglabāt humānitārās zinātnes.

Ja par tādiem darbiem, kā «Latviešu tauta Lielajā Tēvijas karā», «Naida un maldu slīkšņā», sarkano partizānu cīņu dokumentējumu viedokļi būs visai dažādi, tad Raiņa akadēmisko rakstu monumentālā izdevuma un

Latvijas PSR Mazās enciklopēdijas veidošanā vai pagātnes mantojuma pakāpeniskā atgūšanā Samsona devums pelna cieņu. Tas pats sekāms par izdevniecības «Zinātnē» un «Latvijas Zinātnu Akadēmijas Vēstu» lietprātīgu vadīšanu un ievirzi daudzu gadu garumā. Atjaunojot iedrošināties tomēr savā ziņā pozitīvi vērtēt arī galvenā zinātniskā sekretāra foreizējās ierosmes konflikta veidošanai ar trimdas latviešu zinātniekam, kaut arī dozētā, kontrollētā, pat manipulētā vēldē.

Akadēmiķa Samsona 75-gades mūža reizē nez vai jāsāk polemika par latviešu tautas vēstures sāpīgajiem punktiem, par «baltajiem» un «sarkanajiem», par nacionāliem un par «kreisajiem», arī par humanismu mūsu likfengriezīs. Drīzāk jāpadomā par mūsu nācijas daudzveidību un dramatisko sašķeltību vēstures pavērsienos. Kafrs cilvēks dzīvo un strādā savā laikmetā un savam laikmetam, bet kaut kas paliek jau arī nākamībai, kad laikmets ir aizgājis. Šī tēma skarta Jura Podnieka filmā «Komandieris». Kafrs nāk ar savu laimi un savu drāmu, ar savu varonību un savu vājumu, ar savu izprātni un savu pārliecību, ar savu mūžu, un kopā veidojas tas, ko saucam par tautas vēsturi.

SKAIDRĪTE CIELAVA, Dr. art., Kultūras mantojuma padomes zinātniskā sekretāre. Akadēmijas galvenais zinātniskais sekretārs — tas nebija parādes posēnis, tas bija melnā darba darītājs: darbu plānu izstrādājis un koordinējis, daudz akadēmijas Centrālā aparāta daļu pārzinātājs, žurnāla «Latvijas Zinātnu Akadēmijas Vēstis» atbildīgais redaktors, akadēmijas izdevējdarbības zinātniskās padomes priekšsēdētājs. Pie akadēmika durvīm vienmēr bija rinda. Pirmkārt, tāpēc, ka visi šie jautājumi, ar kuriem viņš nodarbojās, bija darbiefļi, kas prasīja nevis formālu «vadīšanu», bet vienmēr praktisku iedziļināšanos un izprātni. Otrkārt, arī tāpēc, ka Vilis Samsons bija viegli pieejams visiem. Ikiens, kas vēlējās, varēja pie viņa pieklūt, izrunāties un apsprest savu problēmu pēc sirds patīkās. Te sekretāre netincināja, kādā jautājumā un cik ilgi runās.

1978. gadā pie Zinātnu akadēmijas prezidijs nodibināja Latvijas kultūras (literatūras un mākslas) mantojuma pētīšanas un izdošanas zinātnisko padomi. Tā arī tā pētījētās vadītāja bilā Viliam Samsonam. Tā jau sākotnēji bija viņa paša ideja, ko prezidijs vārdā nācās īsteno. Toreiz bija tāds laiks, kad skolās jau daudzus gadus praktizēja divu plūsmu (latviešu un krievu) apmācību, kad visur propagandēja divvalodu sistēmu utt. Viens liecināja, ka mēs lēnām un neafturami virzāmies

preči «prūšu liktenim». Tādā gaisofnē

LATVIJAS ZINĀTNIEKU SAVIENĪBĀ

23. novembrī notika Latvijas Zinātnieku savienības padomes sēde. Tās sākumā tika uzņemti divi jauni LZS biedri — informātikas doktors JURIS VĪKSNA no LU Matemātikas un informātikas institūta un A. Kirhenšteina Mikrobioloģijas un virusoloģijas institūta zinātniskā asistente MARINA KULIKOVA.

U. Raifums informēja klātesošos par Latvijas Zinātnes padomes aktivitātēm. (Jāpiezīmē, ka 15. novembrī notikušajā LZS valdes sēdē Uldi Raifumu sveica kā jauno Latvijas Zinātnieku akadēmijas korespondētāloceklī.) Pirmkārt, tās saistās ar jauno, 1996. gada zinātnes budžetu. Pagaidām gan ierakstīti LZP piefeiktie 13 miljoni Ls, bet reāli var cerēt tikai uz šī gada reducētā budžeta līmeni, t. i. — uz 7 miljoniem Ls.

Otrs jautājums, kam pievērsta LZP uzmanība, ir pro-mociju un habilitāciju padomju darbs. Jau vairākkārt izskanējusi doma, ka habilitētā doktora grāda iegūšana ir pārāk viegla, tādēļ pieņemts lēmums izveidot Latvijā attiecīgu LZP institūciju, kura, leprieķi pārbaudījusi, vai ir ievērotas visas prasības, apstiprinās habili-tētā doktora grādu, tātad, būs sava veida «mazais VAK».

LZS padomes locekļi tika uzaicināti izfeikties par LZP un ekspertu komisiju turpmāko darbību. Kā zi-nāms, LZP darbības laiks beidzas aprīlī. Pēc normas, kas ietverta Likumā par zinātnisko darbību, zinātnieks ekspertu komisijā var darboties ne ilgāk kā divus termiņus pēc kārtas. Daudzi no 180 zinātniekim, kuri šobrīd ir ekspertu komisijās, savu atļaujo termiņu jau būs notēruši, līdz ar to rodas bažas, ka jaunais sa-stāvs varētu būt stipri vājaks, jo ir tādas nozares, kurās joti spēcīgu zinātnieku nav nemaz tik daudz, it īpaši tagad, kad daudzi aizbraukusi strādāt uz ār-zemēm. Bet rudenī šīm jaunizveidotajām komisijām būs jāvērē jaunie grantu pieteikumi. Šobrīd LZP apsver jaufājumu griezties pie MK ar līgumu pagarināt LZP darbības laiku vēl uz vienu gadu un šajā laikā sagatavot priekšlikumus izmaiņām Likumā par zinātnisko darbību, pie kuriem jau sākusi strādāt LZP strādētājus un finansējuma komisija. Tāpat tiek apsvērta iespēja samazināt ekspertu komisiju skaitu no 14 uz 6, nozares attiecīgi apvienojot un paplašinot. Apsvērētā ari ideja par ekspertu banku veidošanu. LZP vēlētos līdz 20. XII saņemt informāciju un priekšlikumus, lai jan-vāri varētu griezties pie MK vai tieši Saeimā.

E. Grēns varēja pastāstīt par LZP strādētājus un finansējuma komisiju, kuru viņš vada. Viņš uzskata, ka pagarināt LZP pilnvaras būtu neētiski, ari tiri pragmātisku apsvērumu dēļ — iznāks, ka vecā padome ap-stiprinās jaunos grantus un līdz ar to nostādīs nākamo LZP notikuša fakta priekšā. Taču nevajadzētu nobidīt malā līdzīnējos ekspertu komisiju locekļus, tādēļ E. Grēna ierosinājums būtu svītot normu, ka katrs eksperts var strādāt tikai divus termiņus pēc kārtas. Otrs jautājums — vajadzētu limitēt elektoru, t. i., vē-lētāju loku, izstrādāt kritērijus, kam būtu tiesības vē-lēt un kuriem būtu tiesības tikt ievēlētiem. E. Grēns aicināja nedēļas laikā pārdomāt, kā tikt cauri ar minimālām izmaiņām Likumā par zinātnisko darbību, jo lielas izmaiņas var destabilizēt stāvokli un apdraudēt zinātnes pastāvēšanu Latvijā. Praktiskā darbībā ierē-dieciiba jau tā arvien mazāk rēķinās ar vēlēto Latvijas

Zinātnes padomi, un tā zinātnes budžeta daļa, par kuru ir tiesības lemt LZP, kļūst arvien mazāka. Jāpastip-rina LZP loma, jāveic tās lielāka valstiskošana. Jādomā arī par īpašu valsts ministru zinātnē un augstākajā iz-glītībā. Latvijas Zinātnieku savienībai nevajadzētu ša-jos procesos stāvēt malā.

Pārdomas radās jau turpat uz vietas, negaidot nedēļu. Tā, piemēram, Ūbelis jautāja, vai nepietiek reformu! Ja demokrātiski ievēlētā Latvijas Zinātnes padome strādājusi ne tik labi, kā varējusi, tad nav jā-atsakās no demokrātijas, bet jāprasa atbildība no ievē-lētajiem, jo, vinaprāt, nav stiprāka cilvēka kā demokrātiski ievēlētais, jo aiz viņa stāv vēlētāji. LZP bijusi daudz lielāka iespēja ietekmē politiskos procesus nekā tā to ir darījusi. Prasību valstiskot Zinātnes padomi runātājs sapratīs kā prasību to ierēdnieciskot, tādējādi atkāpojoties no demokrātijas. Tāpat viņam nešķiet vērā nemams uztraukums par to, ko vēlēt ekspertu komisijās. Daudz nākuši klāt jauni zinātnieki, droši var izmantot arī ārzemēs esošos. Arī vēcie eksperti, kļūdam par ierindas cilvēkiem, tākai iegūs, jo nu viņi varēs prasīt no jaunajiem, lai tiek ievēroti spēles noteikumi, kā arī tos konsultēt.

J. R. Kalniņš sūksītājs, ka pārfrūkusi saite starp varu un zinātni. Nav tāda mehnāms, kas varētu piespiest valdību nemt vērā Latvijas Zinātnes padomi, lai arī cik demokrātiski tā nebūtu ievēlēta. Arī pati de-mokrātija LZP vēlēšanās nevarētu būt tāda pati kā citās sabiedriskajās organizācijās, tādēļ elektorāfam to-mēr jāatlībst zināniem kritēriju.

J. Strauhumanis atzīmēja, ka mēs šobrīd vispār ne-varām vērtēt, vai Latvijas Zinātnes padome strādājusi labi vai slīkti, tas jādara vēlēšanās, kurām jānotiek pēc nolikuma — aprīlī. Tomēr jātiekt klāt valdībai un jā-piedabū tā ievērot LZP, cītādi mēs neko nepanāksim.

Pēc šiem dažāda rakstura ierosinājumiem nolēma sa-tikties pēc nedēļas un apstrādāt visus priekšlikumus, kādi jau tagad ienākuši un vēl nedēļas laikā tiks sa-ņemti.

E. Grēns informēja par Profesoru asociācijas dibinā-šanu. Jaunajā Augstskolu likumā lielas pilnvaras dotas Augstākās izglītības padomei. Viens no tās 9 locek-ļiem ir Profesoru asociācijas pārstāvis, bet tādas aso-ciācijas vēl nemaz nav. Tāka izveidota iniciatīvas grupa, kas izstrādā nolikumu, lai šādu asociāciju varētu nodibināt. Profesoru asociāciju veidotu no augsta ran-ga profesoriem, kuri strādā augstskolās. Pašlaik notiek cīņa starp diviem variantiem — vai nu tikai «tūrie» augstskolu profesori, kas strādā tur pamatdarbu, vai visi augstskolā strādājošie profesori, kaut arī viņi būtu pienemti uz pusslodzi.

LZS padomes locekļi sarūpēja, kad valdes pārstāvījī-likā priekšā sarīkot LZS biedriem Ziemassvētku balli Rīgas latviešu biedrībā 22. decembrī. Priekšlikums vi-siem patika, it īpaši tādēļ, ka būs iespējams nemt līdz «otras puses» un pubertātes vecumā sasniegus bēr-nus. Tā kā nebūtu ētiski ēst un dzert par LZS biedru samaksāto biedru naudu (starp cītu, visi tiek atkārtoti lūgti samaksāt biedru naudu par 1995. gadu), tad balle tiks rīkoja grozītu vakara veidā.

Vienosimies kopējos svētkos!

Z. KIPERE

Turpinājums no 2. lpp.

SAULVEDIS CIMMERMANIS, akadēmīks. Latviešu tradicionālās kultūras un dzīves veida pētniešanā, faušas kultūras vērtību popularizēšanā 50.—80. gados man regulāri nācās sastapties ar akadēmīku Viļa Samsonu pretīmākošo darbību. No viņa jutu dziļu interesī par latviešu faušu kultūru, mākslu, darbu un sadzīves tra-dīcījām, par latviešu un kaimiņu tautu kultūras sakariem un to atspoguļojumu mūsu kultūrā un dzīvesveidā.

Ar šo vēlākā akadēmīja interesi pirmo reizi sastapos 50. gadu vidū, kad foreizējais Skolu zinātniskā pētnie-cīkais institūts gatavoja izdošanai rakstu krājumu par novadpētniecību, kuru skolās visnotaļ atbalstīja tā laika izglītības ministrs Vilis Samsons. Viņa izleiktie vērtējumi un ieteikumi bija nosvērti un liefderīgi. Mani foreizējā pārsteidza, ka ministrs lasa nelīela krājuma rak-stus.

Sīrādājot Zinātni akadēmījā par galveno zinātnisko sekretāru, viņš bija atbildīgs par akadēmījas izdevumiem un starptautiskajiem sakariem. Viņa vadītā Redakciju un izdevumu padome vienmēr deva zaļo gaismu etnogrāfu publikācijām rakstu krājumu sērijā «Ar-heoloģija un etnogrāfija», mūsu monogrāfijām par tra-dicionālajām nodarbošanās nozarēm, materiālo kultūru, faušas mākslu, darbu un sadzīves ieražām. Būdams žurnāla «Latvijas Zinātni Akadēmijas Vēstis» galvenais redaktors, viņš vienmēr mudināja publicēt etnogrāfiju rakstus. Ar akadēmīki Samsonu varēja brīvi runāt par strīdīgiem, neskaidriem, tolaik slideniem jaufājumiem un dzirdēt viņa kompetences jomā atbilstošas nepārpro-fami formulētās domas.

Akadēmīka nostāja visai skaidri izpauðās Jānu kā latviešu tradicionālo svētku jaufājumā. Atmodas laika sākumā pacēlās doma legalizēt Jānu un atzīt tos par faušas svētkiem. V. Samsons tājā laikā bija Augstākās Padomes kultūras un izglītības komisijas priekšsēdē-tājs. Viņš organizēja objektīvu eksperta slēdzienu sa-gatavošanu, sekmēja attiecīga raksta publicēšanu re-publikas oficiоз «Cīņa», panāca pozitīvu balsojumu Augstākajā Padomē.

Ar Viļa Samsona tiešu atbalstu Latvijas etnogrāfiem 60. gados pavērās ceļš uz starptautiskajiem kongre-siem un citiem pasākumiem: mēs laistījam referātus starptautiskajos somogrūstīgos kongresos, Eiropas etnologu kongresos, Baltijas etnogrāfijas kolokvijos un citos no-zīmīgos pasākumos. Ar viņa atbalstu mūsu pētniekiem tika sūtīti publicēšanai ārēmēs. Un tas notika apstākļos, kad latviešiem nezīmējās spožas perspektīvas un viņi nebaudīja starptautisku valstisku atzīšanu.

Pēc mūsu iniciatīvas 1977. gadā sākās plašu zinātnisku konferēncu rīkošana par baltu etniskās vēstures problēmām, kas pārmainījis notika Rīgā un Viļnā un deva labas kvalitātes rakstu krājumus.

Vērtējot kopumā, gribu atzīmēt, ka ar akadēmīku Samsona tiešu atbalstu ir iznākuši vairāki desmiti starpautiski atzītu grāmatu, kurās slāstīts par mūsu tautas tradicionālās kultūras sarežģītajiem likteņiem. Protams, tajos gados un tajā sistēmā arī viņa iespējām bija savas robežas. Ar tām vajadzēja rēķināties.

JĀNIS KALNIŅŠ, akadēmīks, rakstnieks. Ja iznāca J. Raiņa Kopoto rakstu akadēmiskais izdevums, pie tam ar Raiņa darbiem, kam tolaik gāja garām klusēdami (luga «Rīgas ragana») vai arī dažādām negaīvām do-mām («Daugava»), vislielākie nopelnī ir šo kopoto rak-stu galvenās redakcijas kolēģijas galvenajam redakto-ram akadēmīkam Vilim Samsonam. Lielā mērā tieši viņš bija panācis, ka Zinātni akadēmījas prezidijs — pēc Arvīda Pelšes pāriešanas darbā uz Maskavu — Raiņa Kopoto rakstu sagatavošanu atjauno Valodas un lite-ratūras institūta darba plānos. Vilis Samsons ne mir-kli nebija «goda galvenais redaktors», kādi faktiski to-laik bija daudzām grāmatām, viņš joti aktīvi strādāja no pirmā līdz pēdējam sējumam — gan ar padomiem, gan rīkodams apspriedes par strīdīgiem jaufājumiem, gan redīgēdams un dažādārīt arī paši rakstītām komen-tārus, un — kas ne mazāk svarīgi — sagatavoja attiecīgās aprindās labvēlīgu klimatu, lai «apšaubāmos» Raiņa darbus neaizfurētu cenzūra. Te bija vajadzīga gan cīeta apņēmība, ka Raiņa Kopoti raksti ir jāiz-dod pilnīgi, gan elastīga «diplomātija», un Vilis Samsons pārkūlt pāri pat tām asākajām zemūdens klinītēm.

Pēc akadēmīja ieņemtā amata Vilim Samsonam šo darbu, kas prasīja bezgala daudz laika, nenācās darīt, viņš to uzņemēs brīvā prātā, pārliecībā, ka J. Raiņa Kopoto rakstu akadēmīkā izdevuma sagatavošana un izdošana ir republikas Zinātni akadēmījas goda pie-nākums.

ELZA KOKARE, Dr. habil. phil., ilggadējā ZA Va-lodas un literatūras institūta Folkloras sektora vadītāja. Vilis Samsons mēdza uzsvērt, ka latviešiem ir trīs lieli dārgumi, ar kuriem tie var lepoties pasaules priekšā: strīlnieki, Rainis un faušasdziesmas. Un viņš darīja daudz, lai par to plašāk uzzinātu vispirms jau pašu faušu. Faušasdziesmu zinātniskā izdevuma sagatavošanai viņš sekoja ar lielu ieinteresētību, raugot izprast mūsu grūtības un rast optimālāko risinājumu. Un tas nebija maz laikā, kad faušasdziesmas un faušas tra-dīcijas ietilpa «aizliegtajā zonā». Kā izdevuma redkolēģijas locekls Samsons pa lappusei pārskīrstīja visu manuskrītu un ar savu «labo aci» atrada kādu precīzē-jamu vietu. Mēs gaftavojām publicēšanai arī gadskārtu dziesmas, kuru lielākā daļa bija tolaik apkārotās Jānu dziesmas.

Akadēmīkis Samsons centās iedzīlināties ne tikai iz-devuma vispārējā struktūrā, bet arī defalizētākos pa-ma-principos. Viņš nežēloja vairākas stundas sava

IEVA OSE

CASTELLA MARIS BALTIKI 3

Šoruden Polijā Malborkā no 2. līdz 8. septembrim notika trešais Baltijas jūras valstu piļu pētnieku sim-pozijs «Castella maris Baltici 3». Tāpat kā pirmajā simpozijā Somijā, Turku 1991. gadā un otrajā tīkšanā reizē Zviedrijā, Ničepingā 1993. gadā, arī šogad bija noteikts nemainīgs dalībnieku skaits — kopumā 60 zinātnieki no visām Baltijas jūras piekrastes valstīm — Vācijas, Dānijas, Norvēģijas, Zviedrijas, Somijas, Krievijas, Igaunijas, Latvijas, Lietuvas un Polijas. Bez tam bija uzaicināti atsevišķi pārstāvji no Čehijas, Holandes, Šveices un Ziemeļīrijas.

Simpozija organizētāji bija Malborkas pils muzejs, Torupas muzejs un Nikolaja Kopernika Torupas universitāte. Plānotajā referātu tematikā galvenais uzsvars bija liķts uz pilsētas, pils un baznīcas sabiedriskajām, saimnieciskajām, valstiskajām un arhitektūras kopsaka-ribām, kā blakus tēmas paredzot piļu attīstības un daļējuma problēmas, kā arī piļu pētniecības metožu izvērtējumu 19. un 20. gadsimtā. Simpozija 6 darba dienās tika nolasīti 30 referāti, kā arī demonstrēti 3 plakāti.

Ievadlekcijā Torupas universitātēs profesors Marians Aršinskis raksturoja izpētes stāvokli viduslaiku pilīs bijušajā vācu ordena valsts Prūsijā. Vairāki simpozija dalībnieki referātos apskatīja problemām un jaunās atzinās, kas gūts kādas atsevišķas pils izpētē. Tā, pie-mēram, simpoziju cikla «Castella maris Baltici» idejas autors somu zinātnieks Knuts Drake izklāstīja Viborgas pils un pilsētas attīstības gaitu, otrs Somijas pārstāvis Markus Hiekkenens pievērsās Turkū katedrālē kā nosciņinājuma vēsfurei, igauņu arheologs Jāns Tamms stāstīja par Tallinas pili, bet liepāviešu arheologs Albīns Kucēvičs — par Traķu pilīm.

No Latvijas simpozijā piedalījās divi LU Latvijas vē-sutures institūta zinātnieki. Andris Caune nolasīja referātu par bīskapa pilīm RTGā 13. gs., bet Ieva Ose — par baltvācu vēsturnieku un arheologa Karla fon Lēvisa of Menāra ieguldījumu senās Livonijas piļu izpētē.

Kā interesantākos referātus varētu minēt zviedru vēsturnieka Matsa Mogrena sistematizēto pētījumu par baznīcu, piļu un cietokšņu lomu viduslaiku zviedru valsts ekspansijā, holandieša Jana Kamphuisa referātu par piļu fasāžu kieģeļu ģeometrisko orgāmentu, kā arī zviedra Keieta Kartāseva pētījumu par viduslaiku piļu pārveidošanu renesances nosciņinājumos 16.—17. g

JAUNĀKĀ ĀRZEMJU LITERATŪRA LATVIJAS AKADĒMISKAJĀ BIBLIOTĒKĀ

03.11.95.

1. Environmental action programme for Central and Eastern Europe. — [Luzerne], 1993.
2. Wavelets and their applications. — Dordrecht etc., 1994.
3. Dynamics, bifurcation and symmetry. — Dordrecht etc., 1994.
4. From statistical physics to statistical inference and back. — Dordrecht etc., 1994.
5. The vortex state. — Dordrecht etc., 1994.
6. Recent research advances in the fluid mechanics of turbulent jets and plumes. — Dordrecht etc., 1994.
7. Vögtle, Fritz. Supramolecular chemistry. — Chichester etc., 1991.
8. Transition metals in supramolecular chemistry. — Dordrecht etc., 1994.
9. Physics and chemistry of the fullerenes. — Dordrecht etc., 1994.
10. Actin: Biophysics, biochemistry, a. cell biology. — New York; London, 1994.
11. Van Holde, Kensal Edward. Chromatin. — New York etc., 1989.
12. Premalignant lesions of the lower genital tract. — New York etc., 1991.
13. Mathematical modelling courses for engineering education. — Berlin etc., 1994.
14. Structural optimization, 93. — Vol. 1. — Rio de Janeiro, 1993.
15. Vector quantization. — New York, 1990.
16. Visual communications systems. — New York, 1989.
17. Multichip modules. — New York, 1991.
18. Applied electromagnetics in materials. — Oxford etc., 1989.
19. Modelling aqueous corrosion. — Dordrecht etc., 1994.

CASTELLA MARIS BALTICI 3

Turpinājums no 3. lpp.

ordeņa virsmestra rezidenci. Tā ir viena no lielākajām Eiropas pilīm, kuras arhitektūra 14.—15. gs. bijusi paraugus citām ordeņa nosciņinātajām būvēm Prūsijā un Livonijā. 19. gs. otrajā pusē un 20. gs. sākumā Marienburgas pils atjaunojās, izcīla būvmeistara Konrada Steinbrehta vadībā pils galvenās ēkas restaurētas. Pēc nezēlīgajiem postījumiem otrā pasaules kara laikā pili visas telpas pārsegtais ar jumtu, iekārtots muzejs un milzīgais celtņu kompleks pamazām tiek atjaunots, izvērošot arhitektūras un arheoloģiskos pētījumus arī priekšpīlī. Lejas pili, «karvanā» — kādreizējā kara apbrūojuma un lauksaimniecības darbarīku noliktavā tagad iekārtota moderna konferenču zāle, kurā notika simpozija sēdes.

Vērtīga un informatīva bija iepazīšanās ar muzeja darba telpām. Jau kopš 19.gs. veikta Marienburgas pils būvīzētē, celtniecības elementu uzmērojumi gan fasādēs, gan iekštelpās, kā arī izgatavoti rekonstrukcijas zīmējumi. Tie muzeja arhīvā ir ne vien nozīmīgi dokumentācijas materiāls, bet arī liecība par pils atjaunošanas metodiku pirms simt gadiem. Lai bojātās vai zudušās arhitektūras daļas restaurētu iespējami tuvu kādreizējam izskatam, jau pagājušā gadījumā beigās pili iekārtoti lapidārijs — plaša atklātu fondu telpa ar fūksīšiem kalta akmens būvīzētām un būvkeramikas paraugiem. Ievērojams skaifs no tiem atrastī pils arheo-

20. Probabilities and materials. — Dordrecht etc., 1994.
21. Information and collaboration models of integration. — Dordrecht etc., 1994.
22. Science and technology of rapid solidification and processing. — Dordrecht etc., 1995.
23. Mechatronic design in textile engineering. — Dordrecht etc., 1995.
24. Nonvolatile semiconductor memories. — New York, 1991.
25. Speed aid power. — Amsterdam, 1990.
26. Computers and the cosmos. — Amsterdam, 1989.
27. Carpenter, Humphrey. The Brideshead generation. — Boston (Mass.) etc., 1990.
28. Villem Raam. — S. 1., 1995.
29. Informator prasy polskiej. — Warszawa, 1992.
30. Franus, Edward A. Connective networks in ergonomics. — Amsterdam etc., 1991.
31. Theoretical aspects of the transitioning economy. — Tallinn, 1994.
32. Structural adjustment in the world economy and East — West — South economic cooperation. — Bremen, 1989.
33. Tamas, Sergiu. Dictionar politic. — Bucuresti, 1993.
34. Media power in politics. — Washington, 1994.
35. Abramson, Rudy. Spanning the century. — New York, 1992.
36. Борисов, Валентин Михайлович. Русско-арабский словарь. — Москва, 1993.
37. Экспериментальные проблемы геологии. — Москва, 1994.
38. Одиамон. Гомеопатическая физиология. — Харьков, 1993.
39. Маттисен, Эдгар. Эстония — Россия: История границы и ее пробл. — Таллин, 1995.
40. Нортон, Питер. Справочник пользователя ВМ РС. — Москва, 1995.

loģiskajos izrakumos, citi novietoti noliktavā pēc bojāto oriģinālu aizstāšanas ar jaunām kopijām restaurācijas gaitā, bet dala ap gadījumu mijū iepirkī no ciemā nojaušanai paredzētiem gotikas laikā pieminekļiem kā analoģiju materiāls un uzskatāmi paraugi atjaunošanas darbam. Lai veicinātu viduslaiku arhitektūras pieminekļu izpēti un zinātnisku restaurāciju, līdzīgu lapidāriju būtu jāiekārto arī Latvijā, vācot un uzglabājot ikvienu senu akmens būvīzētā un būvkeramikas fragmentu. Diemžēl telpu un līdzekļu frūkuma dēļ pie mums šāda krāfute nav izveidota, kaut arī vairākus gadus desmitus intensīvi veikti pētījumi viduslaiku arhitektūras pieminekļos. Latvijas seno celtņu izrakumos un arhitektūras izpētes laikā atrastās būvīzētās labākajā gadījumā izlases veidā fiksētas zīmējumos un fotogrāfijs. Līdz ar to nav oriģinālu dzīlākiem pētījumiem, arī alonu salīdzināšanai, datēšanai un restaurācijai.

Simpozija «Castella maris Baltici 3» referātus labi papildināja ar lielu informācijas apjomu organizētā ekskursijas, kurās galvenais uzsvars bija Vācu ordeņa t. s. konventēkās tipa pīlu apskate Gnevā (Mewe), Fronborkā (Frauenburg), Līdzbarķā (Heilsbergo), Olsztīnā (Allenstein), Šimbarķā (Schonberg), Radzīnā (Rehden), Golubā-Dobžinā (Gollub), kā arī Toruņā (Thorn). Tā kā šo celtņu arhitektūra bijusi līdzīga Livonijas ordeņa pilīm, kuras saglabājušās daudz slīktāk, ikviens mūsu pīlu pētniekam būtu nepieciešams iepazīt minētās būves.

Toruņas rātsnamā notika simpozija beidzamās dienas referāti, kurus papildināja pilsētas muzeja direktora Mihala Vožnaka organizētā muzeja un vecpilsētas apskate.

Nākošais simpozijss «Castella maris Baltici 4» notiks Igaunijā 1997. gada rudenī.

CITOS IZDEVUMOS

Kādā specialitātē pēdējos piecos gados Latvijā ir sagatavoti visvairāk zinātnu doktoru! Lūdzu minēt vismaz trīs disertāciju vadītājus, kuri ir sagatavojuši visvairāk [ciklū] zinātnu doktoru.

A. Cibulis, Matemātikas un informātikas institūts

ATBILD: Valdis Egle, IZM Augstākās izglītības un zinātnes departamenta Zinātnes nodalas vadītājs.

Kā izriet no LZA Scientometrisko pētījumu grupas datiem, pēdējos piecos gados (1990.—1995.) Latvijā ir aizstāvētas 789 doktora disertācijas un iegūts zinātnu doktora grāds.

Visvairāk zinātnu doktora grāds ir piešķirts šādās nozārē:

- inženierzinātnēs — 179;
- ķīmijā — 85;
- bioloģijā — 84;
- medicīnā — 75;
- pedagoģijā — 68.

Inženierzinātnu doktora grādu atbilstoši darba specifikai iegūst dažādu nozaru zinātnieki, arī ķīmiki, biologi, mediki u.c.

«Visražīgākā» disertāciju vadītāji šajā laikposmā ir bijuši E. Lavendelis (50 doktoranti + 7 konsultētie habilitētie doktoranti) un J. Tarnopolskis (26+3) — inženierzinātnēs, O. Neilands (27+2), G. Čipēns (25) un E. Gudrinece (24+2) — ķīmijā, K. Švarcs (30+4) — fizikā u.c. Visi skaitlī ir aptuveni, atbilstoši LZA Scientometrisko pētījumu grupas rīcībā esošiem datiem.

No «Izglītība un Kultūra»

DISERTĀCIJU AIZSTĀVĒŠANA

Š. g. 18. decembrī pulksten 14.30 Ausekļa ielā 11, 511. auditorijā notiks RTU inženierzinātņu nozares habilitācijas padomes H-07 sēde.

Promocijas darbu inženierzinātņu doktora zinātniskā grāda iegūšanai aizstāvē.

SILVESTRS KARAMBIZI
(Burundi)

Promocijas darba temats «Borta sistēmu automātiskās vadības algoritmi vienskrūves helikopteriem».

Recenzenti: Dr. h. inž. L. Rasfrīgs, Dr. h. dat. A. Skjarevičs, Dr. inž. P. Trifonovs-Bogdanovs.

Ar promocijas darbu var iepazīties RTU Zinātniskajā bibliotēkā Kāju ielā 1a.

1995. g. 19. decembrī RTU Ķīmijas tehnoloģijas fakultātes organiskās ķīmijas habilitācijas padomes (RTU H-01) atklātā sēdē, Rīgā, Āzenes ielā 14/24, 271. telpā plkst. 14.00,

NATĀLIJA TONKIHA

aizstāvēs promocijas darbu ķīmijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai.

Darba temats: «2-[1-Aminoalkilidēn]-1,3-ciklāndioni un 3-amīno-2-čiānocikloheks-2-ēn-1-oni».

Recenzenti: LZA akadēmīks, dr. h. ķīm. prof. G. Duburs (Latvijas Organiskās sintēzes institūts), LZA akadēmīks, Dr. h. ķīm. prof. R. Valters (RTU), Dr. h. ķīm. prof. A. Zicmanis (LU).

Ar promocijas darbu var iepazīties RTU Ķīmijas tehnoloģijas fakultātes bibliotēkā Rīgā, Āzenes ielā 14/24.

Š. g. 19. decembrī notiks LU Pedagoģijas zinātnes habilitācijas un promocijas padomes atklātā sēde (Kronvalda b. 4, 252. aud.):

— plkst. 15.00 promocijas darbu pedagoģijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai aizstāvēs.

BLĀZMA VIKMANE

Temats «Latviešu tautasdziesmas kā pirmsskolas vēcuma bērnu muzikālās dzirdes un balss attīstīšanas līdzeklis».

Recenzenti: Dr. habil. paed. prof. Dz. Meikšāne, Dr. habil. paed. prof. A. Špona, Dr. habil. paed. prof. D. Zariņš.

— plkst. 17.00 promocijas darbu pedagoģijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai aizstāvēs.

RAIMONDS ERNŠTEINS

Temats «Vides zinātnes un pārvaldes studiju saturs un formas augstskolā».

Recenzenti: Dr. habil. biol. prof. P. Cimdiņš, Dr. habil. paed., prof. L. Keirāns, Dr. habil. paed., prof. I. Plotnieks.

Ar promocijas darbiem var iepazīties LU bibliotēkā un Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā.

Š. g. 21. decembrī plkst. 13 notiks LEKMI habilitācijas un promocijas padomes sēde, kurā aizstāvēs disertāciju bioloģijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai.

PĒTERIS TRETJAKOVS

par tematu: «Nefermentatīvi glikozēto olbaltumvielu salīdzinošā nozīme cukura diabēta slimniekiem».

Recenzenti: Dr. h. biol. J. Aivars, Dr. h. med. I. Lazovskis un Dr. med. A. Lejniers.

Ar disertāciju var iepazīties LEKMI bibliotēkā.

1995. g. 21. decembrī plkst. 10.00 LLU Lauksaimniecības mehanizācijas fakultātē (Jelgavā, J. Čakstes bulv. 5, 212. aud.) notiks LLU inženierzinātņu nozares lauksaimniecības mehanizācijas apakšnozares habilitācijas un promocijas padomes atklātā sēde, kurā izskatīs

ZIGURDA GRANTA

promocijas darbu par tematu «Traktoru parka izmantošanas problēmas un perspektīvas» inženierzinātņu doktora zinātniskā grāda iegūšanai.

Recenzenti: Dr. h. inž. prof. J. Pommers, Dr. inž. D. Viesturs, Dr. inž. U. Sēja.

Ar promocijas darbu var iepazīties LLU Fundamentālā bibliotēkā, Jelgavā, Lielā ielā 2.

LZA Filozofijas un socioloģijas institūta promocijas padomes filozofijas nozarē filozofijas vēstures apakšnozares habilitācijas sēdē 1995. gada 21. decembrī plkst. 10.00 (LZA Prezidiā sēžu zālē, Turgeņeva ielā 19) darbu kopumu filozofijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai aizstāvēs.

IGORS ŠUVAJEVS

par tēmu «Dzīves māksla: psihanalitiskie un kultūrsemiotiskie aspekti».

Recenzenti: Dr. habil. phil. prof. Maija Küle, Dr. phil. Vilhelms Šmid (Berline), Dr. phil. prof. Pēteris Laizāns.

Ar darbu kopumu var iepazīties LZA Filozofijas un socioloģijas institūta Informācijas kabinetā, Turgeņeva ielā 19, 511. telpā.

LZS biedru ievērībai!

Š. g. 22. decembrī LZS saviem biedriem un viņu ģimenes locekļiem rīko

ZIEMASSVĒTKU BALLI

Rīgas Latviešu biedrības Zelta zālē.

Līdzi jāņem grozīni.

Ielūgumi par Ls 1,— gabalā saņemami LZS Informācijas un koordinācijas centrā Turgeņeva ielā 19, 329. istabā, sākot ar š. g. 1. decembri.

Tālr. 212706.

* * *

Latvijas Zinātnieku savienības valde lūdz LZS biedrus samaksāt biedru naudu par 1995. gadu — strādājošiem — Ls 1,—, pensionāriem Ls 0,50 LZS Informācijas centrā Turgeņeva ielā 19, 329. istabā, tālr. 212706.

Redaktore Zaiga Kipere.

«Zinātnes Vēstnesis».

Laikraksts iznāk kopš 1989. gada.